

УДК 338.432:330.341.1

Дубров Я. О., к.ф.-м.н., ст. наук. співробітник¹©, Дорош М.М., асистент²¹Центр інформаційних проблем територій НАНУ²Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ПРО ІННОВАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ В ТРИСФЕРНІЙ ЕКОНОМІЦІ АПК

Розглядаються деякі теоретичні та прикладні питання неоекономічної інноваційної політики та економіки знань в трисферній економіці з можливостями застосування їх в АПК.

Ключові слова: трисферна економіка, агропромисловий комплекс, виробництво, розподіл, споживання, економіко-семіотичний трикутник, інноваційна політика, економіка знань.

Постановка проблеми. Ми базуємося на трисферній моделі економіки [1-2], оскільки товар як одне з основних понять економіки (науки про закони суспільного виробництва, розподілу й споживання) має троїсту денотатно-знаково-концептну природу, яка полягає в тому, що товар як денотат економіки є продуктом суспільного виробництва, як знак - певною, вираженою в грошових знаках абстрактною ціною (абстрактною вартістю, собівартістю), й як концепт – конкретною споживчою вартістю (ринковою ціною). Отже, всякий товар можна розглядати як деяку єдність продукту виробництва (продукції), абстрактної вартості (ціни, собівартості) в грошах і споживчої вартості (ринкової ціни), тобто денотату, знаку й концепту, що робить його об'єктом і предметом вивчення економічної семіотики як економіко-семіотичного трикутника (ЕСТ), який є економічною версією логіко-семіотичного трикутника Г.Фреге. З другого боку, відповідно до цієї троїстої природи товару економіка як система ділиться на три основні сфери (підсистеми): суспільного (матеріального, гуманітарного, духовного) виробництва, суспільного розподілу (у випадку ринкової чи змішаної економіки розподіл фактично зводиться до фінансово-кредитної сфери, яка має справу з емісією та рухом фінансових ресурсів, зокрема, грошей, цінних паперів тощо) й суспільного споживання. Ці три сфери (в ринковій або змішаній економіці) пов'язуються ринком, в рамках якого через процеси виробництва (й отже, пропозиції), торгівлі, обміну (і взагалі, розподілу) та споживання (й отже, попиту) встановлюється загальна економічна рівновага між виробництвом і споживанням. В теоретико-категорних термінах це означає, що ЕСТ є комутативним трикутником.

Таким чином, ЕСТ, взагалі кажучи, включає в себе об'єкти продукції, абстрактних і споживчих товарів, процеси абстрактного й споживчого ціноутворення, процес модифікації абстрактного товару в споживчий товар, а також двоїсті процеси перетворення абстрактних і споживчих товарів у

© Дубров Я.О., Дорош М.М., 2011

продукцію та двоїтий процес модифікації споживчих товарів в абстрактні.

Крім того, в цей трикутник потрібно включити всі ендпроцеси, що описують трансформацію продукції в продукцію, абстрактних товарів в абстрактні товари й споживчих товарів у споживчі товари. Якщо порівняти об'єкт продукції з тілом економіки, об'єкт абстрактних товарів з її психікою (душею), а об'єкт споживчих товарів з ментальністю або духом економіки, то сукупність всіх прямих, двоїстих та ендпроцесів можна розглядати як своєрідну «нервову систему» економіки, що поєднує виробництво, розподіл (ціноутворення) та споживання в єдине ціле – економіку. Цю нервову систему можна трактувати як певне наближення до економічного егрегора, економічного коду та інтегрального економічного типу інформаційного метаболізму (психотипу). Це нагадує ситуацію з мовою, яка інтегрує екос, етнос та етос в єдине ціле – націю.

Викладене вище в цьому пункті легко перетворюється в одну із системних математичних моделей чи то у вигляді трикутника, п'ятикутника (при врахуванні ресурсів та відходів), шестикутника (при врахуванні ще й набутку), чи то у вигляді дескрипційному, чи то теоретико-категорному.

Оскільки АПК є підсистемою економіки й містить в собі виробництво, розподіл й споживання, то все викладене вище має місце в АПК і повинне бути враховане в інноваційній політиці.

Аналіз останніх досліджень та концепція нової неоекономічної інноваційної політики й економіки знань. В умовах світової глобалізації (економічної, політичної, інформаційної тощо) виникають закономірні питання про її наслідки для національної економіки: чи будуть вони руйнівними чи стимульовальними для зовнішніх інвестицій? Відповідаючи на ці питання, деякі вчені твердять, що цілком неефективно використовувати як так званий "доганяльний" розвиток, так і копіювати чужі зразки економічної політики [3].

Єдиний шлях рівноправного входження України в глобальну економіку – це побудова дієвої інноваційної архітектури, яка повинна спиратися на українські «конкурентні прориви», що вже наявні в гуманітарній, геополітичній, економічній сферах. Можливості України в сфері неоекономіки (інноваційний бізнес, консалтинг, творення нових технологій тощо) потрібно шукати в проблемному полі постіндустріальної економіки, а саме в тих потенційних «точках зростання», де українська наука вже має випереджальні конкурентні переваги. Накопичені знання плюс «людський капітал», помножений на політичну волю реформованих інститутів влади – ось формула випереджувального інформаційного розвитку України в ХХІ ст. Отже, стратегічно виграє той, хто знає не як доганяти, а де випередити. Інноваційна переорієнтація – це основа основ євроінтеграційного вибору України.

На сьогодні ми перебуваємо на першому етапі в розвитку інноваційної політики, головним результатом якого повинне стати прийняття в державі та суспільстві інноваційної доктрини, усвідомлення необхідності та пріоритетності цього напрямку. На наступному етапі повинна бути задіяна вивірена стратегія запуску дієвих інституційних механізмів її реалізації. При цьому інноваційний

сектор повинен стати вектором і прискорювачем розвитку всіх інших сфер суспільства та держави, а також потрібно розв'язати кілька основних проблем нового етапу розвитку інноваційної політики України.

Перша проблема – це впровадження інноваційної ідеології на всіх поверхнях і сферах соціуму. При цьому потрібно усвідомити, що наука й нові технології є найважливішими чинниками економічного зростання в умовах постсучасної економіки.

Друга проблема – це запускання ефективних інституційних механізмів стратегічного інноваційного прогнозування, які б могли адекватно вписати шляхи національного розвитку України в контекст глобалізаційних процесів. В першу чергу це стосується поступеневої трансформації АПК, який на даному етапі розвитку є пріоритетною і єдиною цілісною виробничо-економічною системою країни.

Третя проблема – це ефективізація соціокультурного ресурсу в створенні національної інноваційної економіки. Очевидно, українська стратегія інноваційного розвитку не буде успішною без врахування унікальних параметрів накопиченого національного соціокультурного капіталу.

Просте, як зазначалося вище, запозичення чужих зразків не дає очікуваних плодів без синтезу з цивілізаційними й культурними традиціями, які поставали протягом століть. Для прикладу є показовою прискорена модернізація латиноамериканських та азійських держав [3]. Інший недолік пов'язаний з тим, що структура нинішнього (післякризового) зростання ніяким чином не відповідає структурі панівної в світі нової економіки (неоекономіки), яка будується на знаннях або «економіки знань». І на жаль, мова також не йдеться про збільшення економіки п'ятого та шостого технологічних укладів, під якими розуміються відповідно інформаційні й комунікаційні технології, аерокосмічна техніка, наукоємні виробництва, нові джерела енергії для п'ятого укладу та біотехнологія, генна інженерія, штучний інтелект для шостого укладу.

Чому ж ми створюємо бар'єри для розвитку в той час, коли в інших країнах прийнято рішення щодо додаткового фінансування науки і стимулювання інноваційного сектора в цілому? Це означає, що в усіх без винятку розвинутих країнах світу не тільки добре розуміють нинішнє значення знанневоорієнтованих галузей і секторів для економіки в цілому, але й сформовано національну інноваційну ідеологію як світогляд.

Мета статті полягає у взаємозв'язку інноваційної політики з трисферною економікою.

Виклад основного матеріалу. Постає логічне питання: що треба робити, щоб інноваційна стратегія у нас не «пробуксовувала»? І в чому полягає зміст української моделі і нашого алгоритму дій? Відповідь треба шукати в проблемному полі самої постіндустріальної економіки. Інакше кажучи, грати потрібно не на тому полі, де конкуренти досягли видатних успіхів, а на тому, де вони зіткнулися з труднощами. Одна з головних проблем пов'язана зі здобуттям саме нового знання. Тут ми маємо потенційно конкурентний капітал: по-перше, саме в традиції домінування теорії над практикою, фундаментальних досліджень

над прикладними міститься потенційна конкурентна перевага вітчизняної науки, що й повинно знайти відображення в державній політиці; по-друге, єдиною можливістю рівноправного входження України в глобальну економіку є побудова своєї власної оригінальної інноваційної архітектури, яка повинна базуватися на вже наявних «випереджальних конкурентних перевагах» власної країни, адже, як вже зазначалося, крокування шляхом «наздоганяльного розвитку», який передбачає виробництво товарів за рахунок дешевизни власних ресурсів – є безперспективним; по-третє, визначальна роль у формуванні інноваційної економіки має належати державі (приклади Південної Кореї, Китаю, Євросоюзу).

З попереднього можна зробити наступні висновки: а) перший етап в інноваційній політиці – це етап первинного накопичення інноваційно-політичного капіталу; головний позитивний результат цього етапу – це усвідомлення й прийняття в державі та суспільстві інноваційної доктрини як незворотної інноваційної політики; б) на другому етапі (становлення інноваційної політики в Україні) необхідні зміни в інноваційній свідомості суспільства, ділової й політичної еліти; «великі політичні інститути» - Верховна Рада, Кабінет Міністрів та ін. до цих пір оцінюють інноваційну політику на одному рівні з іншими напрямками державної політики (промислова, соціальна тощо), тоді як в інноваційного сектора принципово інша функція – бути базою, фундаментом всіх інших сфер суспільства й держави.

Далі визначаються наступні перспективні «фактори успіху» національного інноваційного проєкту, які корелюються з попереднім текстом. По-перше, прийняття на державному рівні доктрини економіки знань, створення інноваційного кодексу України, який би виконував роль Конституції всього модернізаційного проєкту в Україні. По-друге, впровадження інноваційної ідеології та активізація національного соціокультурного ресурсу. По-третє, створення Комітету з питань науки й технологій, який би координував роботу в справі практичного впровадження інноваційної стратегії. По-четверте, це розвиток масової інноваційної культури та формування нового світогляду політичної й ділової еліти.

Висновки. Оскільки в трисферній економіці всі три сфери пов'язані у відповідності з ЕСТ, інноваційні трансформації в будь-якій сфері індукують певні зміни в інших сферах. Якщо починати з інноваційних технологій у виробництві, то потрібен пошук інноваційних технологій в сферах розподілу й споживання. Це означає, що потрібні також інновації як в технологіях фінансово-кредитної системи, так і в ринкових технологіях. При побудові оптимізаційної моделі інновацій потрібно враховувати цільові функції та обмеження всіх трьох сфер, що індукує задачу векторної оптимізації, оптимальний розв'язок якої перебуватиме в області компромісів Парето.

Використовуючи ідеї психоінформатики (соціоніки) та враховуючи інтровертність українців, логічно твердити, що українцям до снаги інтенсивна децентралізована економіка змішаного типу з особливим акцентом на вимірвальні та регульовальні функції. Такого типу економіка повинна

забезпечити Україні економічний імунітет, який оберігатиме її від кризових явищ.

Література

1. Дубров Я. Еволюція економіки: від натурального господарства через ринок до змішаного господарювання. // Державність. – 1996. - №1. – С. 26-29.

2. Дубров Я. Про домінуючі концептуальні ідеї Г. Башнянина як економіста-теоретика – економічні системи, їх типологізація та метрологія – на тлі трисферної моделі економіки. // Національні інтереси. – Львів – Київ – Донецьк, 2011. – ч. 29. – С. 11-16.

3. Дубров Я. О. Нова неоекономічна інноваційна політика, перспективні комп'ютерні технології та енерго-інформаційний простір. // Національні інтереси. – Львів, 2004. – ч. 11. – С. 110-123.

Summary

Dubrov J.O.¹, Dorosh M.M.²

¹Center for Information territories NASU problems

²Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskij

ABOUT INNOVATIVE POLICIES IN AGROINDUSTRIAL COMPLEX IN THREE CATIONS ECONOMY

Considered some theoretical and practical issues economic neo innovation policy and knowledge economy in three cations economy with the possibilities of their use in agroindustrial complex.

Key words: *three cations economy, agriculture, manufacturing, distribution, consumption, economic and semiotic triangle, innovation policy, knowledge economy.*

Стаття надійшла до редакції 10.04.2011 р.